

Pilotstudie vildsvinsskador

Under odlingssäsongen 2010 genomfördes en pilotstudie som innefattade besiktningsteknik för vildsvinsskador på gröda. Studien utfördes på uppdrag från Naturvårdsverket och syftade till att utveckla metodik och blanketter för rapportering och besiktning av vildsvinsskador på gröda, inklusive kostnader för datainsamling och skördeförlost. Lantbrukare i länen Skåne, Kronoberg, Södermanland och Örebro gavs möjligheten att rapportera in skador orsakade av vildsvin och därefter utfördes besiktning av utbildade besiktningsmän på ett urval av rapporterna. Totalt rapporterade 95 olika lantbrukare in skador.

Vall var den gröda som dominerade rapporteringen arealmässigt – totalt rapporterades 375 ha vall ha berörts av vildsvinsskador (d.v.s. summan areal på de åkrar som rapporterats med skada). För spannmålsgrödorna var det vete och havre som dominerade arealmässigt, följt av korn och råg/rågvete. Fjorton lantbrukare rapporterade skador på betesmark (både betesvall och ren betesmark). Totalt rapporterades 291 ha betesmark ha berörts av vildsvinsskador.

Besiktningarna utfördes på 43 gårdar (175 skiften). Den totala skördeförlusten för ska-

dorna på de besiktigade gårdarna summerades till 567 600 kr motsvarande 3 243 kr i genomsnitt per skadat skifte.

Metodiken är relativt tidskrävande vilket blir uppenbart när många skiften är drabbade. Besiktningar kan vara ett bra verktyg för att småskaligt, t.ex. gårdsvis, erhålla ett mått på förluster i samband med vildsvinsskador. Idag saknas en bra metodik för att kunna följa storskaliga förändringar av vildsvinsskador.

I framtiden behövs därför en metodik som mer tidseffektivt kan täcka större ytor.

Rapporten (2011:10) kan du skicka efter från Viltskadecenter.

Viltskadecenter

Grimsö
Forskningsstation
730 91 Riddarhyttan

www.viltskadecenter.se

0581-920 70

Publikationer

Ny bok!
Spår och spårning av stora rovdjur

Viltskadecenter har tagit fram en bok om spår och spårning av de fyra stora rovdjuret varg, lodjur, järv och björn.

Boken är rikt illustrerad med foton och teckningar och vänder sig i första hand till länsstyrelsernas fältpersonal som utför rovdjursinventeringar vintertid på spårnö. Även en bredare allmänhet, som på ett eller annat vis har intresse av att kunna tolka spår efter rovdjur, kommer att finna boken mycket användbar.

Förutom själva artbestämningen av spår behandlas bland annat även gångarter och spårställningar. Ett viktigt avsnitt handlar om särskiljning av individer och grupper.

Publikationstyp: bok 336 sidor

Utgiven av: Viltskadecenter

Författare: Åke Aronson

Publiceringsår: 2011

Boken kan beställas för 200 kr + porto på vår webbplats.

Slutrapport för inventerings säsongen 2010-2011

Den 20 juni publicerade Viltskadecenter en preliminär rapport som ligger på Viltskadecenters hemsida http://www.viltskadecenter.se/images/stories/Publikationer/varg_i_sverige_vintern_2010_2011.pdf.

I denna slutrapport har det gjorts några smärre korrigeringar, framför allt med anledning av nya DNA-analyser.

Vargarna i Sverige tillhör ett gemensamt svenskt/norskt bestånd med huvudsaklig utbredning på den svenska sidan av riksgränsen. Inventeringar av varg sker årligen i både Sverige och Norge. Denna inventeringsrapport, inkluderar samtliga stationära vargar i Sverige och Norge. I Sverige har länsstyrelsen ansvar för inventering av stora rovdjur, inklusive varg, i respektive län. För nationell koordinering av fältarbete, utvärdering och avrapportering av resultat gällande varg ansvarar Viltskadecenter. På norsk sida har Högskolen i Hedmark ansvaret för koordinering och kvalitetssäkring av flockar och par. Icke stationär

vargar i Norge har Statens naturoppsyn (SNO) ansvaret för att kartlägga.

Värt att notera är att vargarna i Skandinavien har alldeles av egen kraft ökat i antal och utbredning från någon enstaka varg i slutet av 70-talet till dagens ca 300 vargar. Under förra inventerings säsongen har antalet bekräftade vargföryngringar i Sverige ökat från 23 till 28, det vill säga en tillväxt på 22 %. Detta trots en licensjakt.

Viltskadecenter
Grimsö
Forkningsstation
730 91 Riddarhyttan

www.viltskadecenter.se

0581-920 70

**Tranor och
sångsvan**

FOTO: JOHAN MÅNSSON

Tranorna har lämnat landet

Den 8 oktober blev det perfekta förhållanden (nordliga vindar och klar himmel) för tranorna att sträcka söderut. På flera håll i landet sattes rekord i antalet sträckande tranor. Den trana som märktes

med GPS-sändare i juli drog även den söderut denna dag (från Kvismaren till Rügen) och har sedan dess uppehållit sig i norra Tyskland. Huvuddelen av de tranor som rastat i Kvismaren (Örebro) lämnade

också området. Räkning av övernattade tranor den 3 oktober visade att 17500 tranor fanns i Kvismare-området (tredje högsta siffran någonsin i Sverige) och den 10 oktober endast 2000 ex.

Ny vetenskaplig publikation

”Spring stopover patterns of migrating Whooper Swans (*Cygnus cygnus*): temperature as a predictor over a 10-year period”. Studien visar hur sångsvanarnas rastningmönster varierar mellan år och att variationen är beroende av väderförhållanden. Detta kan i förlängningen påverka det betetryck som uppkommer på odlade grödor då antalet fåglar i ett givet område kan variera mellan år. Vidare är det inte alls omöjligt att mönstret kommer att ändras om vi får ändrade klimatförhållanden i framtiden.

Studien finns även sammanfattad i Viltskadecenters faktablad 2010-5.

Viltskadecenter
Grimsö
Forkningsstation
730 91 Riddarhyttan

www.viltskadecenter.se

0581-920 70

Stora rovdjur Björnpredation på ren, fältsäsong 2

Under våren märktes omkring 900 vajor i Gällivare skogs. Dräktighetstesten visade att 95% av vajorna var dräktiga. I Udtja nymärktes inte vajor i någon omfattning eftersom batterierna håller i tre år.

Resultaten från 2010 gjorde att vi under 2011 koncentrerade uppföljningen till så kallade minutkluster, platser där vi hade flera minutpositioner inom 30 m från varandra. I Udtja följde vi 8 björnar med GPS sändare och i Gällivare skogs följde vi 4 GPS-björnar.

Precis som förra säsongen så var björnpredationen på ren som mest omfattande under själva kalvningen, d.v.s. under maj månad. När vi kommer en vecka in i juni har den i princip upphört. Predationens omfattning varierade från 0 tagna kalvar till 38 tagna kalvar per björn. Variationen i antalet dödade kalvar tycks i stor utsträckning vara orsakad av hur lång tid de olika björnarna har tillbringat i området med kalvande vajor. Om björnen har årsungar eller inte tycks också spela rol. Förra året hade Jouvva årsungar och dokumenterades då inte döda någon kalv, i år var hon den som dödade flest av alla. Förra året var Tjirsa den som dödade flest renkalvar, i år hade hon årsungar och dödade då avsevärt färre. Det

blir intressant att se om det mönstret dyker upp även nästa säsong.

Under säsongen 2012 kommer vi att ha både sändarbjörnar och sändarvajor i såväl Udtja som Gällivare skogs. Därefter avslutas fältdelen av projektet. I december ska slutrapporten lämnas till Landsbygdsdepartementet.

Björn	Kön	Ålder	Kluster	Kalv	Vajor
Balja	Hane	Vuxen	39	10	1
Bruki	Hane	Ung	31	5	0
Jouvva	Hona	Vuxen	88	38	0
Såke	Hona	Ung	149	24	2
Tjärggat	Hane	Vuxen	35	3	0
Tjirsa	Hona	Vuxen	34	4	1
Kanti	Hona	Vuxen	0	0	0
Leipe	Hona	Vuxen	0	0	0
Haaku	Hona	Vuxen	70	23	0
Lismi	Hona	Vuxen	159	31	1
Maisa	Hane	Vuxen	79	25	3
Saanio	Hona	Vuxen	19	1	0
Totalt			703	164	8

Tabellen visar antal besökta minutkluster för de olika björnarna och hur många kalvar och vajor som dokumenterats dödade av respektive björn.

FOTO: VARGPROJEKTET

Möten och utbildningar Den 11 oktober träffades de rovdjursansvariga från "varglänen" på Viltskadecenter för att gå igenom vargläget i respektive län och diskutera kommande inventeringssäsong.

Den 8-9 november genomförs en utbildning för Viltförvaltningsdelegationen i Värmlands län. Delegationens roll är att vara rådgivande och beslutande när det gäller viltförvaltningen i Värmlands län.

Tidigare Miljöministern Andreas Carlgren sa i sitt inledningstal den 7 april 2010 angående delegationerna.

"De viltförvaltningsdelegationer som nu inrättats vid länsstyrelserna är grunden för en samverkan lokalt. Om människor har en reell möjlighet att ha inflytande över viktiga beslut kommer också fler att stå upp för dessa beslut."

På programmet står varg, lodjur, björn, älg, kronhjort, vildsvin, tranor, sångsvan och gäss. Deltagarna ska få "senaste förvaltningsinriktade kunskapen" om de arter som är aktuella inom länet.

Den 29 november till den 1 december genomförs den årliga teoretiska grundutbildningen för länsstyrelsens personal som ska arbeta med inventering av stora rovdjur. 9 olika län har anmält 16 nya inventerare till utbildningen. Den tredje dagen ägnas åt databasen Rovdjursforum.

Viltskadecenter har under hösten deltagit på ett antal informationsmöten runt om i landet som länsstyrelserna bjudit in till. Det har främst handlat om varg och om hur man kan fortsätta sin verksamhet trots att det etablerat sig vargar i området och hur man kan förebygga skador av varg.

När vargarna etablerar sig i mera tamdjurs-täta områden så som vissa delar av Västmanlands län, Östergötlands, Kalmars och Kronobergs län så ökar skadorna på får och lamm.

I det södra förvaltningsområdet har de förebyggande åtgärderna mest bestått i akuta insatser efter angrepp. I det området har länen hittills inte disponerat några medel för permanenta skadeförebyggande insatser.

Viltskadecenter har under hösten deltagit på tre stycken möten med Nationella rovdjursrådet på Naturvårdsverket.

Den 28 september träffade VSC två av de sekreterare som arbetar med den nationella rovdjursutredningen.

Viltskadecenter har haft uppdrag att lämna förslag till Jordbruksverket om nya nivåer för bidrag till rovdjursavvisande stängsel. De tidigare nivåerna för bidrag har varit så låga så att fåragare har varit tveksamma till att ansöka om bidrag till rovdjursavvisande stängsel.

Viltskadecenter har varit involverade i det tilläggsuppdrag som regeringen gav Naturvårdsverket den 16 augusti. I det uppdraget ska Naturvårdsverket analysera hur det i beslut om skyddsjakt kan tas hänsyn till de olägenheter som förekomsten av täta rovdjurspopulationer orsakar. På en presskonferens den 17 augusti beskriver både dåvarande miljöminister och landsbygdsministern att skyddsjakt ska kunna bedrivas som licensjakt. Naturvårdsverket ska föreslå de författningsändringar som behövs för att sådana hänsyn på ett tydligare sätt ska komma till uttryck i bestämmelserna om jakt. Uppdraget ska redovisas den 15 november.

Flera remisser har översänts till VSC för yttranden, ärendena rör oftast ersättningar för både direkta och indirekta skador orsakade av varg. I år har skadorna främst skett i Kronobergs län och Östergötlands län men även Gävleborgs län har haft en del skador av stora rovdjur under hösten.

Möte och utbildningar

Besiktningutbildning hos SLU på Ultuna

Den 10-12 augusti genomförde Viltskadecenter i samarbete med SVA den årliga grund- och fortbildningen för besiktningsmän för statens vilt, 25 st besiktningsmän deltog från 8 län.

Årets praktiska övningar på kursen utfördes i veterinärutbildningens obduktionssal. Övningslokalen var mycket uppskattad och möjliggjorde bra praktiska övningar i mindre

grupper ledda av erfarna besiktningsmän. Representanter från Naturvårdsverket, Jordbruksverket, Naturhistoriska Riksmuseet, Statens veterinärmedicinska anstalt, Skandinaviska björnprojektet och Norsk institut for Naturforvaltning NINA föreläste.

Nytt för i år var utbildningsplatsen Ultuna.

Besiktningsmän för statens vilt under utbildningen i Uppsala.

FOTOGRAF: MONA HANS ERS

Viltskadecenter
Grimsö
Forkningsstation
730 91 Riddarhyttan

www.viltskadecenter.se

0581-920 70